

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ
ЛАБОРАТОРІЯ «ПСИХОГЕНЕЗА ОСОБИСТОСТІ»**

Ψ

**Психогенеза особистості:
норма і девіація**

ЛУЦЬК - 2023

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету
психології (протокол № 6 від 5 квітня 2023 року)*

Психогенеза особистості: норма і девіація : збірник наукових статей і тез. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. 226 с.

Рецензенти :

Ковальчук Зоряна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної психології Львівського державного університету внутрішніх справ **Токарева Наталія**, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та вікової психології Криворізького державного педагогічного університету

Редакційна колегія:

Ярослав Гошовський - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*головний редактор*);

Дарія Гошовська - кандидат психологічних наук., доцент кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*член редакційної колегії*);

Оксана Іванашко - кандидат психологічних наук., доцент кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*член редакційної колегії*);

У збірнику опубліковано результати науково-психологічних досліджень вікового і соціального розвитку особистості. Особливості життєвого шляху людини висвітлені крізь призму нормативної та девіантної психогенези.

За зміст публікації та достовірність даних відповідальність несе автор згідно з кодексом академічної доброчесності.

ЗМІСТ

Гошовський Ярослав. <i>Депривована самосвідомість особистості</i> ..6	6
Щербан Тетяна, Брецько Ірина. <i>Особливості виникнення харчової залежності в юнацькому віці.</i>12	12
Варга Вікторія. <i>Особливості формування егоцентризму у молодших школярів</i>17	17
Воронова Ольга, Барчій Магдалина. <i>До проблеми резильєнтності особистості в умовах воєнного часу</i>22	22
Гайдучик Петро. <i>Особливості використання адаптивної фізичної культури для дітей з особливими потребами розвитку</i>25	25
Гошовська Дарія. <i>Особливості використання технік зцілення під час переживання травми</i>31	31
Іванашко Оксана <i>Неформальна освіта як засіб особистісного зростання майбутнього фахівця</i>36	36
Іванюк Іванна. <i>Соціальна депривація людей з інвалідністю: причини та шляхи її зменшення</i>40	40
Кульчицька Анна. <i>Життєві стратегії та перспективи майбутніх психологів</i>44	44
Розмирська Юлія. <i>Передумови та особливості профілактики насильства у молодіжному середовищі</i>48	48
Ямчук Таїса, Долинай Маріанна. <i>Сучасні технології мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку</i>51	51
Бабій Микола, Татарин Олег. <i>Гендерні особливості життєвих перспектив старшокласників</i>55	55
Барчі Беата, Мензак Альона. <i>Психологічні особливості особистості у ситуації безробіття</i>60	60
Бондарєва Юлія, Розмирська Юлія <i>Подолання тривожності у дітей-переселенців з особливими освітніми потребами: тренінгова програма</i>64	64
Борисюк Марія, Гошовська Дарія. <i>Організація інклюзивної освіти під час війни в Україні</i>69	69

Боротюк Марія, Гошовська Дарія. <i>Особливості психологічної адаптації першокласників до шкільного середовища</i>	72
Василенко Олена, Кордунова Наталія. <i>Умови формування конфліктологічної компетентності</i>	75
Видерко Анастасія, Коць Михайло. <i>Особливості формування я-концепції в підлітковому віці</i>	79
Волков Костянтин. <i>Травма в ракурсі асоціальної поведінки</i>	85
Волчок Вікторія, Гошовська Дарія. <i>Психологічна готовність фахівців до роботи в умовах інклюзивної освіти</i>	90
Гаврилюк Ірина, Коць Михайло. <i>Особистісний страх та його джерела</i>	94
Гошовський Ярослав, Галюк Ольга. <i>Залежність опанувальної поведінки осіб від рівня емоційних бар'єрів</i>	100
Ковальчук Василь, Гошовський Ярослав. <i>Основні ресурси формування опанувальної поведінки</i>	105
Кондратюк Катерина, Коць Михайло. <i>Особливості прояву агресії у дітей молодшого шкільного віку</i>	110
Коперлян Іванна, Іванашко Оксана. <i>Прояв синдрому емоційного вигорання у професійній діяльності</i>	115
Кордунова Наталія, Бернадська Олександра, Панас Олександр. <i>Психологічні особливості взаємовідносин учнів із світом дорослих та їх вплив на становлення духовності особистості в сучасних умовах</i>	121
Кордунова Наталія, Бочкай Анастасія. <i>Психологічні характеристики копінг-стратегій у юнацькому віці</i>	128
Костю Світлана, Болахівська Іннеса. <i>Роль самооцінки в розвитку особистості молодшого школяра</i>	136
Костю Світлана, Менько Романна. <i>Психологічні особливості профілактики тютюнопаління в середовищі підлітків</i>	139
Коськін Олександр, Коць Михайло. <i>Схильності особистості і мотивація вибору професії старшокласниками</i>	142
Лісничок Наталія, Коць Михайло. <i>Поняття та природа конфліктної поведінки підлітків</i>	148

Список використаних джерел

1. Столярчук, О. М. (2021). Профілактика булінгу у молодіжному середовищі. *Трансформація суспільних наук: соціально-економічний, лінгвістичний, політичний та IT-виміри*. https://www.researchgate.net/profile/Sitora-Janonova/publication/354189259_Place_and_application_of_terminology_in_agriculture/links/61b7849efd2cbd720099b8a8/Place-and-application-of-terminology-in-agriculture.pdf#page=64
2. A Comprehensive Technical Package for the Prevention of Youth Violence and Associated Risk Behaviors. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/yv-technicalpackage.pdf>
3. Baltazar-Meza, C. Y., Pérez-Camborda, B. D. R., Solis-Mandujano, D. Y., & Huamán De La Cruz, A. R. (2023). Violence forms among university students from Junin Region, Perú. *Revista de salud publica*, 22, 414-420. <https://www.scielosp.org/article/rsap/2020.v22n4/414-420/>
4. CDC. (2021). *Violence prevention – Fast fact: Preventing bullying*. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/youthviolence/bullyingresearch/fastfact.html>

Таїса Ямчук,

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Мукачівського державного
університету*

Маріанна Долинай,

*старший викладач кафедри
психології Мукачівського
державного університету*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дослідження мовленнєвого розвитку дошкільників є актуальним і важливим напрямком в психології дитинства, оскільки мовлення є ключовим компонентом спілкування та соціалізації дитини. Недостатній розвиток мовлення може стати причиною навчальних проблем, соціальних відхилень та емоційних порушень у майбутньому. Адже, якість мовленнєвого розвитку впливає на розвиток когнітивних та моторних навичок дитини.

Особливо актуальним стає дослідження мовленнєвого розвитку у контексті сучасного інформаційного суспільства, де мовленнєві навички є необхідними для успішної комунікації та взаємодії в різних соціальних ситуаціях.

Психолого-педагогічні особливості мовленнєвого розвитку досліджували: Данило Ельконін, Василь Давидов, Валентин Моляко, Сергій Рубінштейн, Георгій Костюк, Леонід Занков, Лев Виготський, Олексій Леонтьєв, Костянтин Ушинський, Жан Піаже, Тамара Поніманська, Лариса Шовкова, Любов Артемова, Алла Богуш, Христина Барна, Оксана Касьяненко.

Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку - це процес формування мовленнєвих навичок та здібностей у дітей віком від 3 до 6 років. Цей процес включає розвиток звукового, лексичного, граматичного та семантичного складових мовлення, а також здатності до спілкування та розуміння мовлення інших людей.

У цьому віці діти активно вивчають мову через спілкування з оточуючими та в процесі взаємодії з навколишнім світом. Основними факторами, які впливають на мовленнєвий розвиток дитини, є сприятливе соціальне середовище, дотримання правильної мовленнєвої поведінки дорослими, наявність доступних та різноманітних засобів спілкування, а також індивідуальні особливості кожної дитини. Також важливо забезпечувати дітям можливість вільно та без перешкод висловлювати свої думки та емоції, підтримувати їх у вивченні нових слів та граматичних конструкцій, а також створювати сприятливі умови для розвитку їхнього мовлення.

Отже, мовленнєвий розвиток дошкільника залежить від певних чинників: умов розвитку, оточення дитини, спадковості. Щоб створити оптимальні умови для мовленнєвого розвитку дошкільника, психологам та логопедам слід використовувати різні ефективні технології розвитку мовлення.

Існує багато сучасних психологічних технологій розвитку мовлення, які використовуються в сучасній психолого-

педагогічній практиці для поліпшення як письмового, так і усного мовлення.

Однією з найпоширеніших технологій є ігрові методики, які дозволяють дітям та дорослим вивчати мову в приємній ігровій формі. Ці ігри можуть бути зорієнтовані на розвиток писемного або усного мовлення, а також на покращення граматики та лексики.

Ще однією популярною технологією є використання комп'ютерних програм та мобільних додатків для вивчення мови. Ці програми можуть містити вправи на граматику, вимову та розуміння мови, а також можуть надавати можливість вести діалог з віртуальними співрозмовниками.

Також популярними є технології відео- та аудіозапису, які дозволяють слухачам практикувати вимову, ритм та інтонацію мови. Ці технології можуть використовуватись як на заняттях зі спеціалістами, так і самотійно вдома.

Сучасні психологічні технології розвитку мовленнєвої діяльності дітей базуються на наукових дослідженнях та педагогічних підходах, що допомагають розвивати мовленнєві навички у дітей різного віку та з різними особливостями розвитку.

Однією з найбільш поширених технологій є ранній розвиток мовлення, який зазвичай здійснюється за допомогою спеціальних занять з мовленнєвої терапії та логопедії. Ці заняття охоплюють вправи на розвиток фонематичного слуху, артикуляційні вправи, вправи на розвиток лексики та граматики.

Іншою технологією є використання ігор та інтерактивних програм, які сприяють розвитку мовлення дитини. Ці програми можуть мати різні вправи на розвиток слухового сприйняття, вправи на розвиток вимови та мовленнєвої діяльності.

Іншою технологією є використання ігор та інтерактивних програм, які сприяють розвитку мовлення дитини. Ці програми можуть включати в себе різні вправи на розвиток слухового сприйняття, вправи на розвиток вимови та мовленнєвої діяльності.

Також важливим елементом розвитку мовлення є спілкування з дітьми, підтримка їх мовленнєвої активності та розвиток мовленнєвої культури у сімейному оточенні.

Загалом, сучасні технології розвитку мовленнєвої діяльності дітей орієнтовані на індивідуальний підхід до кожної дитини та сприяють розвитку її мовленнєвих здібностей.

Для мовленнєвого розвитку дошкільників також важливо враховувати їхні соціальні та емоційні аспекти, зокрема рівень розвитку спілкування, здатність до співпраці та емоційного спілкування. При цьому, також варто враховувати різноманітні культурні, мовні та етнічні аспекти, які впливають на мовленнєвий розвиток дитини.

Отже, дослідження мовленнєвого розвитку дошкільників є важливим для розуміння процесу формування мовленнєвих навичок у дитинстві та розробки ефективних методик і програм для підтримки та покращення мовленнєвого розвитку у дітей.

Список використаних джерел

1. *Класифікації порушень мовленнєвого розвитку*. International Scientific Journal "Internauka" <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2022-15> Журавльова, Л. С. (2016) *Сучасні підходи до вивчення порушень мовленнєвого розвитку молодших школярів*. Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки: зб. наук. пр. (8). с. 89-100. ISSN 2413-2578 Трохименко Л.І. (2013) *Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: програмно-методичний комплекс*. К.: ПП «Актуальна освіта», 108 с. Шермет М.К., Пахомова Н.Г. (2009) *Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі: навч.-метод. посіб.* К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 137 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>